

ARTICLE 19

İfade özgürlüğü ve kadınların eşitliği:

Kapsamlı hak korumasının
sağlanması

2020

ARTICLE 19 tarafından ilk olarak 2020'de yayınlanmıştır.

ARTICLE 19
Free Word Centre
60 Farringdon Road
London EC1R 3GA
UK
www.article19.org

ARTICLE 19 her yerdeki tüm insanların ayrımcılığa uğramaktan korkmaksızın kendilerini özgürce ifade edebilecekleri ve kamusal hayata etkin olarak katılabilecekleri bir dünya için çalışır. Bunu, bütün çalışmalarımızın temelini oluşturan birbirine kenetli iki özgürlük alanı üzerinde çalışarak yapmaktayız. İfade özgürlüğü, iktidar sahipleriyle farklı görüşte olmak ve onları sorgulamak da dahil olmak üzere, herkesin düşünceleri, fikirleri ve bilgileri her türlü yolla ifade etme ve yayma hakkına ilişkindir. Bilme özgürlüğü şeffaflık, iyi yönetim ve sürdürülebilir gelişme konularında iktidar sahiplerinden bilgi talep etme ve edinme hakkına ilişkindir. Bu özgürlüklerden herhangi biri, iktidar sahiplerinin onları yeterli şekilde korumamasının sonucu olarak, tehdit altında kaldığında; ARTICLE 19 bulunduğumuz her yerde mahkemeler aracılığıyla, küresel ve bölgesel örgütler aracılığıyla ve sivil toplum aracılığıyla tek ses olarak konuşur.

Creative Commons 3.0 Lisansı hakkında: Bu çalışma Creative Commons Atıf-GayriTicariAynıLisanslaPaylaş 2.5 Uluslararası Lisansı altında sağlanmıştır. Bu eseri aşağıdaki şartlara uymak koşuluyla kopyalayabilir, dağıtabilir, düzenleyebilir ve üzerine inşa edebilirsiniz: 1) ARTICLE 19'a referans vererek; 2) Bu yayını veya kopyasını ticarî amaçlar için kullanmayarak; 3) Bu yayının tüm kopyalarında ve elde edilen yeni eserlerde aynı lisansı kullanmaya devam ederek. Bu lisansın yasal metnine ulaşmak için:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/> / [legalcode](#)

İçindekiler

İçindekiler	3
Yönetici Özeti	4
Giriş	6
Uygulanabilir insan hakları standartları	8
İfade özgürlüğü hakkı	8
Özel hayatın gizliliği hakkı	9
Uluslararası hukukta toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları	10
İfade özgürlüğü ve eşitlik haklarının korunması için bir çerçeve	13
İfade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkının korunması için yasal çerçevenin güçlendirilmesi	13
Ayrımcılık karşıtı mevzuatın ve uygulamanın güçlendirilmesi	14
Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına yönelik kurumsal bilgi ve yanıtların oluşturulması	15
Eşitlik eğitimi	16
Ayrımcılığa karşı sesini yükseltme, kamunun eğitimi ve bilgilendirilmesine yönelik kampanyalar	16
Bağımsız, çoğulcu ve öz denetimini gerçekleştiren bir medyanın rolü	17
ARTICLE 19 Hakkında	19
Sonnotlar	20

Yönetici Özeti

Dünyanın her yerinde kadınlar ve kız çocukları, temel insan haklarından tam olarak yararlanmalarını engelleyen çeşitli ve birbiriyle kesişen ayrımcılık biçimlerinden mustarıdır. İfade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı (ifade özgürlüğü hakkı), eşitsizliği ve toplumsal cinsiyete dayalı diğer ayrımcılık biçimlerini sona erdirmeye önemli bir role sahiptir.

İnternet son yıllarda önemli ölçüde gelişmiş ve ifade özgürlüğü hakkının kullanılması için yeni alanlar yaratmıştır. Kadınlara ve kız çocuklara seslerini duyurmaları için yeni fırsatlar sunmuştur. Bununla birlikte, kadınlara karşı ayrımcılık ve onların haklarının ihlali çevrim içi olarak da gerçekleşmektedir ve bu durum ayrımcılığı, tacizi ve istismarı sürekli kılmak üzere yeni yollar yaratmıştır. Teknoloji, farklı biçimlerde saldırılarla kadınları susturmak ve kamusal tartışmaların dışında tutmak için kullanılmaktadır. Bu saldırılar yalnızca eşitsizliği pekiştirmekle kalmaz, aynı zamanda kadınları çevrim dışına ittikleri, kadınların haber yapmalarını ve böylece onların toplumdaki ayrımcılık ve eşitsizlikle mücadele etme becerilerini kaçınılmaz olarak sınırlandırdıkları için de ifade özgürlüğü üzerinde ciddi bir etkiye sahiptir.

ARTICLE 19, bu sorunların üstesinden gelmek için ifade özgürlüğünden tam olarak yararlanmanın elzem olduğuna inanmaktadır. Kadınların çevrim içi ve çevrim dışı tartışmalara katılabilecekleri bir ortamın yaratılması, yalnızca çevrim içi tacize karşı koymakla kalmayacak, aynı zamanda onların ifade özgürlüklerini koruyarak kadınlara ve genel olarak topluma yarar sağlayacaktır.

Bu brifing belgesi, ifade özgürlüğü hakkının ve kadın haklarının korunmasının nasıl sağlanacağına ve iki hak arasındaki olası çatışmaların nasıl dengeleneceğine dair genel bir bakış sunmaktadır. Bu belgede ARTICLE 19, Devletlere uluslararası ve bölgesel insan hakları anlaşmalarından doğan uluslararası yükümlülüklerini hatırlatır ve dijital şirketleri BM İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler'de düzenlenen kurallara uymaya teşvik eder. Söz konusu belge kadın hakları bağlamında ifade özgürlüğüne ilişkin yasal çerçeveyi ve politika çerçevesini betimler ve Devletler ile özel sektördeki aktörlere eşitlik ve ayrımcılığa uğramama hakkının yanı sıra, ifade özgürlüğü hakkının nasıl korunacağına dair tavsiyelerde bulunur.

Son olarak, ARTICLE 19 devletlere aşağıdakileri tavsiye eder. Devletler:

- Herhangi bir iletişim aracıyla ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkının, uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak, ulusal anayasa hükümlerinde veya anayasa muadili hükümlerde güvence altına alınmasını sağlamalıdır. Özellikle, ulusal anayasal hükümler, ifade özgürlüğü hakkına getirilecek izin verilebilir kısıtlamaların kapsamını açıkça ortaya koymalıdır; ayrıca bu tür kısıtlamaların yasayla düzenlenmesi, anayasada tanımlanan meşru bir çıkar gütmek için dar anlamda tanımlanması ve bahse konu çıkarın korunması için demokratik bir toplumda gerekli olması gerekir.
- Kapsamlı yasal çerçevelerin geliştirilmesi yoluyla, bilgi edinme hakkının ve

toplumsal cinsiyet eşitliğinin korunması için açık bir yasal çerçeve ve politika çerçevesi oluşturmalıdır. Bunu, kadınlara yönelik ayrımcı tavırları güçlendiren toplumsal ve kültürel normlarla mücadele etmek de dahil olmak üzere, âdil olan ve kadınların bilgiye erişiminin önündeki engelleri kaldıran yasal tedbirlerin ve politika tedbirlerinin kapsamlı bir şekilde uygulaması takip etmelidir.

- Kadınların hükümetin yönetici kademelerinde, karar alma süreçlerinde ve yönetim organlarında eşit temsilini ve kamusal hayata tam katılımını sağlamalıdır.
- Ayrımcılıkla mücadele mevzuatını ve bunun uygulamasını güçlendirmelidir. Özellikle, tüm ulusal yasalar, kanunlar önünde toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına almalı ve kanunlar tarafından eşit koruma sağlamalıdır.
- İfade özgürlüğü açısından toplumsal cinsiyet eşitliğini ve ayrımcılığın önlenmesini geliştirmek ve korumak için bağımsız eşitlik kurumları oluşturarak, toplumsal cinsiyet ayrımcılığına yönelik kurumsal bilgi ve yanıtlar oluşturmalıdır. Bu kurumlar tek başlarına çalışmamalı, eşitsizliğin ve ayrımcılığın temel nedenlerini ele almak için kamu kurumları ve uygun olduğu durumlarda, özel sektör ve sivil toplum arasında ortaklıklar geliştirmeleri yönünde teşvik edilmelidir.
- Tüm kamu çalışanlarına eşitlik eğitimleri verilmesini sağlamalı, ayrımcılığa karşı açıklamalarda bulunmalı ve kamunun eğitimi ve bilgilendirilmesine yönelik kampanyalar geliştirmelidir.
- Bağımsız, çoğulcu ve öz denetimini gerçekleştiren bir medyayı güvence altına almalıdır. Devletler, özellikle, "dijital toplumsal cinsiyet uçurumunu" sona erdirmeye odaklanmalı ve kadınların teknolojilere ve medya platformlarına eşit erişimini, bunları kullanımını ve bunlardan yararlanmasını sağlamalıdır.

Giriş

Tüm dünyada kadınlar ve kız çocukları, temel insan haklarından tam olarak yararlanmalarını engelleyen çok sayıda ve birbiriyle kesişen ayrımcılık ve kısıtlamalarla karşı karşıyadır. Bunlar, yaygın ve zararlı toplumsal cinsiyet kalıplarını, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti, eğitime, ekonomik katılıma ve ekonomik güç pozisyonlarına sınırlı erişimi ve tartışmalar ile siyasî süreçlere katılma becerisine getirilen kısıtlamaları içerir.

İfade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı (ifade özgürlüğü hakkı) ve kadınlar ile kız çocuklarının bu hakkı kullanabilmesi ayrımcılığın, eşitsizliğin ve ataerkil tutumların üstesinden gelmek için temel bir araç olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Pek çok bağlamda, kadınların medeni, politik, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda ve bağlamlarda ses çıkarmalarını ve örgütlenmelerini, kendi özgürleşmelerine katılmalarını ve konumlarını iyileştirmelerini sağlamıştır. Kadınların ifade özgürlüğünü kullanması, oy kullanma hakkı, kendi bedenleri üzerinde söz sahibi olma hakkı, sendikalaşma hakkı ve kanunlar önünde eşitlik hakkı gibi yeni ve sıkı mücadele edilerek kazanılmış özgürlükleri de beraberinde getirmiştir. Bilgi edinme hakkı aynı zamanda kadınların genel olarak haklarını öğrenme araçlarına sahip olmalarını sağlamış ve onlara değişim için ısrar etmeleri, karar alma süreçlerine katılmaları ve hükümetlerden hesap sormaları için gerekli argümanları vermiştir.

Son yıllarda, İnternet ve dijital teknolojiler, kadınlara yeni fırsatlar sunmuş ve örgütlenme, itiraz etme, ayrımcılık konusunda farkındalık yaratmaları için yeni veya daha güçlü yollar sağlamanın yanı sıra, kadınların kendilerini cinsel ve sanatsal olarak ifade edecekleri alanı büsbütün genişletmiştir. Kadınların çevrim içi örgütlenme ve değişim çağrısı yapma becerileri, dünyanın her yerinden kadınların cinsel taciz ve istismara karşı seslerini yükseltme, failleri ifşa etme ve sistematik bir değişim için baskı yapma yönünde İnternet ve sosyal medyayı kullandığına tanıklık eden #MeToo gibi hareketler sayesinde açıkça görüldü.

Bununla birlikte, çevrim içi olarak ya da dijital teknoloji aracılığıyla ayrımcılık ve kadın hakları ihlalleri de yaşandı ve bunlar daha fazla ayrımcılık, taciz ve istismar için de güçlü bir platform yarattı.¹

Örneğin, tacizci partnerler veya baskıcı hükümetler tarafından kadınları susturarak ve sindirerek kamusal alanın dışına itme amacıyla teknolojinin kullanılması önemli bir sorun olmaya devam ediyor. Bu genellikle kadınların eşitliğine yönelik saldırılarla sonuçlanmaktadır ve ister gazeteci ister sosyal medya kullanıcısı ister insan hakları savunucusu ya da politikacı veya aktivist olsunlar, kadınların ifade özgürlüğünü kullanmaları üzerinde caydırıcı bir etkiye sahiptir. Saldırıları, kişisel hesapların hack'lenmesinden fiziksel şiddet içerikli tehditlere kadar çeşitli karmaşık taciz içerikli davranış biçimlerini içerir. Bu tür saldırılar genellikle, kadınlara yönelik çevrim dışı şiddet ile yakından bağlantılıdır. Bunların yalnızca kadınların eşitlik hakkına ve itibarına yönelik saldırılar olması değil, aynı zamanda çoğu kez doğrudan kadınların ifade özgürlüklerine yönelik, kadınları çevrim dışına iten, onların haberciliklerini veya ayrımcılığa karşı topluca örgütlenme ve mücadele etme becerilerini sınırlayan bir saldırı olması da amaçlanmaktadır.

Zaman zaman bu saldırıların, ifade özgürlüğü hakkı ile ayrımcılığa uğramama ve eşitlik

hakkını karşı karşıya getirdiği görülmektedir. Ancak ARTICLE 19, bu hakların karşılıklı olarak birbirini pekiştiren haklar olduğuna inanmaktadır. Kadınlara yönelik çevrim içi taciz ve istismarla yalnızca ayrımcı istismara karşı çıkan değil, aynı zamanda ifade özgürlüğünü koruyacak ve kadınların çevrim içi ve çevrim dışı tartışmalara katkıda bulunmalarını ve seslerinin duyulmasını sağlayan bir ortam yaratacak şekilde mücadele edilmesi önemlidir. Çevrim içi taciz ve istismara verilecek yanıtların iki odak noktası olmalıdır: kadınların çevrim içi alanlara eşit erişimini, tartışmalara katılımını ve ifade özgürlüğünü kullanmalarını korumak, ayrıca ayrımcılığa ve şiddete maruz kalmama haklarına yönelik ihlalleri önlemek ve bunların üzerine gitmek. Neticede, söz konusu soruna karşı verilecek yanıtları geliştirirken, bu yanıtların çevrim içi kadın haklarını kasıtsız (veya kasıtlı) olarak daha fazla kısıtlamasını önlemek için ifade özgürlüğü güvencelerine öncelik verilmelidir.

Bu brifing belgesinde ARTICLE 19, uygulanabilir uluslararası insan hakları standartlarını ve hükümetlerin bu konuda ifade özgürlüğüne uygun bir şekilde nasıl hareket etmeleri gerektiğini ana hatlarıyla ortaya koyarken, çevrim içi taciz ve istismarla mücadele edilmesi sırasında kadınların ifade özgürlüğünü korumanın önemini özetlemektedir. Bu brifing belgesine iki brifing belgesi daha eşlik etmektedir; bunlardan biri Devletlerin kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismara yanıt verme yönündeki sorumluluklarını, diğeri ise sosyal medya şirketlerinin kendi platformlarında kadınlara yönelik çevrim içi taciz ve istismarı ele almaktaki rollerini incelemektedir.

ARTICLE 19, bu brifing belgesinin, ifade özgürlüğü hakkının korunması ile kadın haklarının korunması arasındaki doğru dengenin nasıl kurulacağı sorusuna net yanıtlar vermenin yanı sıra, her iki hakkı korumak ve geliştirmek için Devletlerin alması gereken etkili tedbirlerin neler olduğunu da sunacağını umut etmektedir.

Uygulanabilir insan hakları standartları

İfade özgürlüğü hakkı

İfade özgürlüğü hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin (İHEB) 19. maddesi ile Medeni ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin (MSHUS) 19. maddesinin yanı sıra, bölgesel insan hakları sözleşmeleri kapsamında korunmaktadır.²

Bu sözleşmeler, Devletlerin tüm kişilerin, İnternet ve dijital teknolojiler de dahil olmak üzere, kişinin tercih ettiği herhangi bir mecra yoluyla, sınırlara bakılmaksızın, her türlü bilgi veya fikri araştırma, edinme ya da iletme özgürlüğünü garanti altına almasını gerektirmektedir. İfade özgürlüğü hakkının kapsamı geniştir ve bir dizi önemli unsurdan oluşur:

- Mutlak ve asla kısıtlanamayacak olan düşünce özgürlüğü hakkını içerir.
- İrk veya etnik köken, uyruk, cinsiyet, toplumsal cinsiyet kimliği veya cinsel yönelim, din veya siyasî görüşe bakılmaksızın tüm insanlara aittir.
- Bilgi araştırma, edinme ve iletme hakkını içerir.
- Siyasî söylem, kişinin özel ve kamusal ilişkileriyle ilgili yorumlar, insan haklarına ilişkin tartışmalar, gazetecilik, kültürel ve sanatsal ifade, öğretim ve dinî söylem dahil olmak üzere, her türden fikir için geçerlidir. Hatta bazı insanların son derece rencide edici buldukları veya hoşlanmadıkları ifadeleri de kapsar.
- Coğrafi, politik veya kültürel sınırlardan bağımsız olarak geçerlidir.
- Sözlü, yazılı veya basılı iletme, sanatsal ifadeler ve görsel-işitsel, elektronik ve İnternet tabanlı iletişim biçimleri de dahil olmak üzere, herhangi bir mecra aracılığıyla kullanılabilir. Çevrim dışı için olduğu gibi, çevrim içi için de geçerlidir.

Bununla birlikte, ifade özgürlüğü hakkı mutlak olmayıp, bazı istisnaî ve kapsamı dar bir şekilde belirlenmiş koşullar altında Devlet tarafından kısıtlanabilir. Uluslararası ve bölgesel insan hakları standartları, herhangi bir kısıtlamanın üç aşamalı test olarak adlandırılan ve aşağıdaki toplu koşullardan oluşan bir teste uygun olmasını gerektirir:

- Kısıtlamalar "**yasayla öngörülmüş**" olmalıdır: Kısıtlama, bireylerin davranışlarını buna göre değiştirebilmelerini sağlamak için açık seçik hazırlanmış bir yasaya dayanmalı ve erişilebilir olmalıdır.
- Kısıtlamalar belirli bir **meşru amaç** gütmelidir: Yani kısıtlamanın amacının başkalarının haklarını veya itibarlarını, kamu sağlığını ve genel ahlakı, ulusal güvenliği ya da kamu düzenini korumak olması gerekir.
- Kısıtlamalar **gerekli ve** istenen amaçla **orantılı** olmalıdır: Tedbir, demokratik bir toplumda gerekli ve meşru bir amaca ulaşmanın en az kısıtlayıcı yolu olmalıdır. Kadın haklarının korunması yönündeki yararının ifade özgürlüğüne verilen zarardan daha üstün olduğu ve daha az kısıtlayıcı başka hiçbir tedbirin aynı etkiyi sağlayamayacağı haklar dengesi içinde açık olmalıdır.

Buna ek olarak, MSHUS Madde 20 (2) uyarınca Devletler, "ulusal, ırksal ya da dinsel nefretin ayrımcılık, düşmanlık ya da şiddete kışkırtma şeklini alacak biçimde savunulması"nı yasalarla yasaklamalıdır. MSHUS'u yorumlayan bir organ olan İnsan Hakları Komitesi, Madde 20 (2) kapsamında korunan ilkelerin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet kimliğini içerecek genişlikte yorumlanıp yorumlanmayacağını belirtmemiştir. Metnin seçiciliği, sözleşmenin hazırlanma sürecindeki müzakerelerin siyasî bağlamına ve yanıt verdikleri belirli tarihsel olaylara atfedilebilir. Ancak Rabat Eylem Planı,³ Madde 20 (2) kapsamındaki yükümlülükleri detaylandırmış ve kışkırtma gerekçelerinin geniş bir şekilde yorumlanması gerektiğini ve cinsiyet, cinsellik ve toplumsal cinsiyet kimliği gibi özellikleri içermesi gerektiğini belirtmiştir.

Dolayısıyla, yukarıda belirtilen standartlara istinaden, ifade özgürlüğüne getirilecek kısıtlamaların üç aşamalı testi karşılması şartıyla, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınların ayrımcılığa uğramama haklarını korumak için ifade özgürlüğü hakkı sınırlandırılabilir. İlaveten Devletler, MSHUS Madde 20 (2) uyarınca belirlenen ciddiyet düzeyine ulaşan ifadeleri kısıtlamalıdır.

Bunun yanı sıra, ARTICLE 19, üst düzey hükümetlerarası görevliler, sivil toplum temsilcileri ve akademik uzmanlarla birlikte, ifade özgürlüğü ile eşitlik hakları arasındaki dengeye dair uluslararası hukukun ve standartların ilerici bir yorumu niteliğinde olan İfade Özgürlüğü ve Eşitlik Üzerine Camden İlkeleri'ni (kısaca Camden İlkeleri)⁴ geliştirmiştir. Camden İlkeleri, Devletlerin bu alanda alması ve uygulaması gereken tedbirleri daha ayrıntılı olarak açıklamaktadır.

Özel hayatın gizliliği hakkı

Özel hayatın gizliliği hakkı da İHEB⁵, MSHUS⁶ ve bölgesel sözleşmeler⁷ de dahil olmak üzere, uluslararası insan hakları sözleşmelerinde tanınmaktadır. Bu sözleşmeler kapsamında özel hayatın gizliliği, bireysel özerkliğin korunması ve hükümetler, şirketler ve diğer bireyleri de içermek üzere, bir birey ile toplum arasındaki ilişkiyle ilgili geniş bir kavramdır. Genel olarak, insan onuru ile örgütlenme özgürlüğü ve düşünce özgürlüğü gibi diğer değerlere zemin teşkil eden temel bir hak olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, bireylerin, ifade özgürlüğü dahil olmak üzere, diğer haklarını gerçekleştirebilmeleri yönünde olanak sağlamak açısından da vazgeçilmez olduğu anlaşılmaktadır.

MSHUS'un 17. maddesinin ifade ediliş biçimi, özel hayatın gizliliği hakkına "keyfi ya da hukuka aykırı" müdahaleleri yasaklamaktadır. Uluslararası insan hakları hukuku kapsamında, özel hayatın gizliliği hakkına getirilen kısıtlamalara ancak MSHUS'un 19. maddesi için geçerli olan aynı üç aşamalı testi karşılama durumuyla izin verilebilir.⁸

Uluslararası hukukta toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları

MSHUS 2. maddesi, tüm insanların eşitlik hakkını düzenler ve Devletlerin, "ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da başka bir statü bakımından hiçbir ayırım gözetmeksizin" tüm insanların insan haklarını güvence altına almasını şart koşar. Uluslararası insan hakları hukukuna göre, bu hükümlerin cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsiyet özelliklerini içerdiği düşünülmelidir. Bu hüküm, Devletlerin kadınların ifade özgürlüğü, özel hayatın gizliliği, örgütlenme ve diğer tüm insan haklarından eşit şekilde yararlanmasını korumakla yükümlü oldukları anlamına gelir.

Ayrıca, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşme (CEDAW)⁹ Devletlere, kadınların insan haklarından yararlanmasını sınırlama veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyet özelliklerine dayalı "herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama" olarak tanımlanan kadınlara karşı ayrımcılığı sona erdirmek için belirli yükümlülükler getirmektedir. Sözleşme, Devletlerin bu uğurda alması gereken yasal ve pratik önlemleri düzenlemektedir.

Ek olarak, bir dizi uluslararası norm ve standart, **kadına yönelik şiddetin** sona erdirilmesiyle ilgilidir:

- CEDAW, kadınlara yönelik şiddetten açıkça bahsetmezken, CEDAW Komitesi'nin 12¹⁰ ve 19¹¹ sayılı Genel Tavsiye Kararları, CEDAW'ın kadına yönelik şiddeti içerdiğini açıklığa kavuşturur ve Taraf Devletlere ayrıntılı tavsiyelerde bulunur.
- Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Bildirge,¹² kadına yönelik şiddeti açıkça ele almaktadır. Bildirge, kadına yönelik şiddeti "ister kamusal ister özel hayatta meydana gelsin, bu tür eylemlerle tehdit etme, cebir ya da özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, toplumsal cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi" olarak tanımlamaktadır.¹³ Bildirge, kadına yönelik şiddetin, kadınların eşitsizliğinin ve diğer haklardan yararlanmalarının önündeki kısıtlamaların hem nedeni hem de sonucu olduğunu kabul etmektedir. Bildirge, kadına yönelik şiddetin, "erkekler ve kadınlar arasındaki tarihten gelen eşitsiz güç ilişkilerinin bir tezahürü" olması nedeniyle, kadınların tüm insan haklarından yararlanmasının önünde ciddi bir engel teşkil ettiğini kabul etmektedir. Devletlerin, zararlı toplumsal cinsiyet kalıplarıyla ve ayrımcı kültürel normlarla mücadele etmek için olumlu tedbirler içeren yasalar çıkarmak da dahil olmak üzere, bunu önlemek ve tazmin etmek için harekete geçmesini şart koşmaktadır.
- Kadınlara yönelik şiddetle ilgili hükümler, aynı zamanda hükümetlerin kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddeti önlemek ve bu soruna yanıt vermek için alması gereken belirli önlemleri de tanımlayan 1995 Pekin Eylem Platformu'na¹⁴ dahil edilmişti. BM Genel Kurulu, bu konuyla ilgili iki yılda bir karar alır.

- Keza, Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'na Ek Afrika Kadın Hakları Protokolü (Maputo Protokolü),¹⁵ Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Amerikalılar Arası Sözleşme (Belém do Pará Sözleşmesi)¹⁶ ve kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi¹⁷ gibi çeşitli bölgesel belgeler de bu konuyu ele alır.

Son yıllardaki bir dizi BM kararı ve raporu, **çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar** meselesini, hem kadınların ifade özgürlüğü ve dijital teknolojilere erişimi üzerindeki etkisi hem de çevrim içi ve çevrim dışı dünyada toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin sürekliliğine ve dolayısıyla ciddi ve kalıcı ayrımcılığa katkısı açısından ele almıştır. Özellikle,

- 2017'de, CEDAW Komitesi kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, teknolojinin aracılık ettiği ortamlar da dahil olmak üzere bir dizi ortam ve biçimde ortaya çıktığını belirterek, teknolojinin aracılık ettiği ortamları kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın meydana geldiği yeni ve yaygın bir alan olarak kabul etti.
- 2017 yılında, BM İfade Özgürlüğü Özel Raportörü ve kadına yönelik şiddet, nedenleri ve sonuçlarına ilişkin BM Özel Raportörü hükümetlere, şirketlere ve sivil topluma, çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı istismar ve şiddet konusunu ivedilikle ele almaları için çağrıda bulundu.¹⁸ Özel Raportörler, toplumsal cinsiyete dayalı tacizden arındırılmış bir İnternet'in kadınların ifade özgürlüğü açısından hayati önem taşıdığını belirtirken, "hükümetlerin ve kurumsal aktörlerin tam da tazmin etmek için çalışabilecekleri kadın haklarını baltalayacak" şekilde yersiz sansürden kaçınılması için o yöndeki çabaların insan hakları hukukuyla uyumlu olmasının sağlanması gerektiği konusunda uyarıda bulundular. Özel Raportörler, etkili önleyici tedbirlerin yanı sıra uygun telafi edici çözümlere erişimin sağlanması gerektiğinin altını çizdiler.
- Kadına Yönelik Şiddet, nedenleri ve sonuçlarına ilişkin BM Özel Raportörü tarafından 2018 yılında hazırlanan bir rapor, Devletlere, kadınlara yönelik çevrim içi şiddet ile Bilişim ve İletişim Teknolojileri (BİT) aracılığıyla gerçekleştirilen şiddeti, bir ayrımcılık türü ve kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle eş değerli bir insan hakları ihlali olarak kabul etme çağrısında bulunarak, Devletlere ve İnternet araçlarına bu sorunla mücadele etmelerine yönelik tavsiyeler sundu.¹⁹
- 2018'de BM İnsan Hakları Konseyi, Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik çabaların hızlandırılması: dijital bağlamlarda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddete yanıt verilmesine ilişkin 38/5 sayılı Kararı kabul etti.²⁰ Yasal olarak bağlayıcı olmamakla birlikte, bu karar Devletler açısından siyasi bir taahhüdü temsil etmekte ve Devletlere, ayrımcılıkla mücadele etmeyi amaçlayan politika tedbirlerinin yanı sıra, kadınların dijital teknolojilerin geliştirilmesine erişim ve katılımının iyileştirilmesine yönelik adımlar atmak yoluyla, dijital bağlamlarda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele etmek için çok yönlü bir yaklaşım benimseme çağrısında bulunmaktadır. Karar ayrıca ticarî şirketlerin bu konuyla mücadeledeki rolüne de dikkat çekmektedir.

Şirketlerin sorumlulukları

Başta sosyal medya platformları olmak üzere, dijital şirketler, uluslararası sözleşmelere bağlı olmasa da, insan haklarına saygı göstermek konusunda BM İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler'de düzenlenen sorumlulukları vardır.²¹ Bu İlkeler, şirketlerin en azından, ifade özgürlüğü ve kadın hakları dahil olmak üzere, temel insan hakları sözleşmelerinde belirtilen haklara saygı göstermesini gerektirir. Rehber İlkeler, iş dünyasının özellikle şunları yerine getirmesini gerektirir:

- Kendi faaliyetleri yoluyla olumsuz insan hakları etkilerine neden olmaktan veya bunlara katkıda bulunmaktan kaçınma ve bu tür etkiler ortaya çıktığında müdahale etme;
- İş ilişkisi içinde buldukları şirketlerin faaliyetleri, ürünleri ve hizmetleri ile doğrudan bağlantılı olumsuz insan hakları etkilerini, bu etkilere doğrudan katkıda bulunmamış olsalar dahi, önlemek ve hafifletmek için çaba harcama.

Bu, dijital şirketlerin olası insan hakları etkilerini belirleme, önleme ve hafifletme için durum tespiti yapmasını ve etkilenen kişilere telafi edici bir çözüm sunmak için gerekli işlemleri başlatmasını gerektirir.

Sosyal medya şirketleri ve diğer şirketler bağlamında, kadın haklarının çevrim içi olarak korunmasına ilişkin yükümlülükler, sosyal medya şirketlerinin kendi platformlarında kadın haklarını koruyan politikalar uygulanmasını sağlamaları gerektiği anlamına gelir. Bununla birlikte, web sitelerinde izin verilen içerikleri düzenleyen kuralların uygulanmasında şeffaflığı geliştirmeli, bu kuralların insan hakları hukukuna uygun olmasını temin etmeli, ayrıca kadınlara platformları aracılığıyla bu durumları bildirme ve haklarının ihlal edilmesi hâlinde uğradıkları zararın giderilmesinin yollarını arama yönünde açık ve erişilebilir araçlar sağlamalıdır.

İfade özgürlüğü ve eşitlik hakkının korunması için bir çerçeve

Devletler, önceki bölümde özetlenen uluslararası insan hakları sözleşmeleri uyarınca, kadınların ve kız çocuklarının hem ifade özgürlüğü hem de eşitlik hakkından tam olarak yararlanmalarını sağlamakla yükümlüdür. Devletler kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılığa yol açan önyargı ve ayrımcı kalıplarla da mücadele etmeli, kadına yönelik şiddeti önlemeli ve buna uygun yanıtı vermelidirler. Bu, yasama ve politika tedbirleri ve önlemlerinin bir birleşimi yoluyla ve sivil toplum ile medya dahil olmak üzere, tüm paydaşlarla işbirliği içinde yapılmalıdır.

Bu tavsiyelerin temelinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığı ve kadına yönelik şiddeti ele almanın, ifade özgürlüğü hakkının baskı altına alınmasıyla başarılamayacağı düşüncesi yatmaktadır. Uluslararası insan hakları hukuku, haklar arasında birinin diğerinden üstün olduğu bir hiyerarşiyi tanımadığından, Devletlerin insan haklarını adil bir şekilde, birine diğerleri arasında öncelik vermeden dengelemeleri esastır. Bu durum, bir hakkı bir başkası üzerinde makul olmayan bir kısıtlama oluşturacak biçimde koruyacak tedbirleri almaktan kaçınmayı da içerir.

ARTICLE 19, Devletlerin –asgari olarak– aşağıdaki yasal tedbirleri ve politika tedbirlerini almalarını tavsiye etmektedir.

İfade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkının korunması için yasal çerçevenin güçlendirilmesi

Devletler, bilgi edinme hakkı da dahil olmak üzere, herhangi bir iletişim aracı yoluyla düşünce ve ifade özgürlüğünün uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak ulusal anayasal hükümlerde veya anayasa muadili yasalarla güvence altına alınmasını sağlamalıdır. Devletler özellikle, bu türden kısıtlamaların kanunla düzenlenmesi, anayasada tanınan meşru bir çıkara yönelik dar bir şekilde tanımlanması ve bu çıkarı korumak için demokratik bir toplumda gerekli olması da dahil olmak üzere, yerel anayasal hükümlerinin ifade özgürlüğüne ilişkin izin verilebilir kısıtlamaların kapsamını açıkça ortaya koymasını güvence altına almalıdır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin korunması temelinde ifade özgürlüğüne kısıtlamalar getiren yasal çerçeve, üç aşamalı ifade özgürlüğü testinin her bir unsurunu karşılamalıdır. Ayrıca, her “nefret söyleminin” meşru olarak kısıtlamaya tabi olmayacağını ve son derece rahatsız edici nitelikte olsa bile ifade özgürlüğü hakkı kapsamında çoğu ifade biçiminin korunacağını akılda tutmak önemlidir. Rahatsız edici bakış açılarını sansürleyen yasaklar, “nefret söylemi”ne yol açan önyargı türlerinin altında yatan toplumsal nedenlere inmeyi başaramadıklarından, eşitliği geliştirme amacının genellikle aksi yönde sonuçlar doğururlar. Ekseriyetle eşitlik, sansürden ziyade anlayış ve hoşgörüyü artıran olumlu tedbirlerle daha iyi desteklenir.

Devletler, çevrim içi istismar veya çevrim içi taciz gibi geniş ve açık uçlu kavramların yanı

sıra hakaret, rahatsız edici veya gerçek dışı içerik gibi ifadelerle karşı cezai yaklaşımlar benimsemekten kaçınmalıdır. Geniş tanımlanmış terimler ve kavramlar kolaylıkla suiistimal edilir ve özellikle kadınların statükoya meydan okumaya çalıştıkları son derece ataerkil toplumlarda kadınların çıkarlarına aykırı biçimde kullanılabilir.

Devletler ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği ve bilgi edinme hakkına ilişkin kapsamlı yasal çerçevelerin geliştirilmesi ve kadınlara yönelik ayrımcı tutumları güçlendiren sosyal ve kültürel normlarla mücadele etmek de dahil olmak üzere, âdil olan ve kadınların bilgiye erişiminin önündeki engelleri ortadan kaldıran yasal tedbirlerin ve politika tedbirlerinin uygulanması yoluyla bilgiye eşit erişimin korunması için açık bir yasal çerçeve oluşturmalıdır.

Devletler ayrıca, bilginin kadınlara ulaşmasını sağlamak ve bilginin toplumdaki tüm kadınların erişebileceği formatlarda ve ortamlar aracılığıyla üretilmesini sağlamak için tedbirler almak da dahil olmak üzere, bilgi edinme hakkına ilişkin yasal çerçevelerin kadınların bu haktan yararlanmasını hakikaten güvence altına alacak şekilde tam olarak uygulanmasını güvence altına almalıdır. Devletler, daha fazla kaynak yaratmak da dahil olmak üzere, toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmek ve kadınları güçlendirmek amacıyla bilgiye erişimi artırmak için, mevcut veya yeni, çok paydaşlı girişimleri ve sivil toplum girişimlerini desteklemeli ve güçlendirmelidirler.

Önemli bir diğer husus, Devletler kadınların devlet yönetimindeki liderlik rollerinde, karar alma süreçlerinde ve yönetim organlarında eşit temsilini sağlamalı ve kadınların kamusal hayata katılımını sağlamalıdır.

Ayrımcılık karşıtı mevzuatın ve uygulamanın güçlendirilmesi

ARTICLE 19, ulusal anayasalarda veya anayasa muadili belgelerde eşitlik ve ayrımcılığa uğramama hakkını güvence altına almanın yanı sıra, Devletlerin tüm yerel yasaların, kanunlar önünde toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kanunlar tarafından eşit korunmayı sağlamasını tavsiye eder. ARTICLE 19, eşitlik ve ayrımcılığa uğramama hakkının uygulamada tam olarak korunmasını sağlamak için Devletlerin aşağıdakileri yapmasını tavsiye eder. Devletler:

- MSHUS ve CEDAW dahil olmak üzere, tüm temel uluslararası insan hakları sözleşmelerini yerel yasalara dahil etmelidir. Çevrim içi ve çevrim dışı, ifade özgürlüğü ve eşitlik hakkının tam olarak korunmasının anayasal hükümlerle düzenlenmesi, ihlallerin üzerine gitmek için bir çerçeve oluşturacaktır;
- Kadınlara ve kız çocuklara yönelik ayrımcılığı ve sosyal dışlamayı resmî veya gayiresmî olarak kurumsallaştıran tüm yasa ve politikaları yürürlükten kaldırmalıdır, zira bu tür yasaların yalnızca varlığı dahi, ayrımcılığın göz ardı edildiği ve hatta zımnen teşvik edildiği ortamlar yaratır.
- Ayrımcılıkla mücadele mevzuatı çıkarmalı veya var olan mevzuatı güçlendirmeli ve özellikle bu tür kanunların asgari olarak şunları güvence altına almasını sağlamalıdır:
 - Doğrudan ayrımcılığa, yani toplumsal cinsiyetleri nedeniyle, benzer bir durumda

erkeklerle nasıl davranılacağına kıyasla kadınlara yönelik olumsuz muameleye karşı koruma;

- Dolaylı ayrımcılığa, yani tarafsız bir kuralın, kriterin veya uygulamanın benzer bir durumda erkeklerle kıyasla kadınları önemli ölçüde daha olumsuz bir şekilde etkilediği durumlara karşı koruma;
 - Bu tür tedbirler gerekli ve orantılı olduğu sürece, dolaylı ayrımcılıkla mücadele etmek ve maddi eşitliği sağlamak için geçici özel tedbirlerin alınmasını sağlama;
 - İstihdam; sosyal güvenlik ve sosyal yardımlara erişim; eğitim; mal ve hizmetlerin tedariki; konut; adalete erişim; evlilik dahil özel hayat ve aile hayatı; ifade, örgütlenme ve toplanma özgürlüğü dahil siyasî katılım ve hukukî yaptırım dahil olmak üzere çok çeşitli özel bağlamlar için geçerli olma;
 - Farklılık gösteren muamelelerin nesnel olarak meşru bir amaca dayandığına ve bu amaca ulaşmanın yollarının uygun ve gerekli olduğuna yönelik savunmaları içermek;
 - Başta medeni hukukta ve idare hukukunda bir dizi çözüm yolunun yanı sıra, eşitlik kurumları aracılığıyla sağlanabilecek, arabuluculuk ve alternatif uyuşmazlık çözümü gibi yargısal olmayan çözüm mekanizmalarını sağlama.
- Haklarının ihlali durumunda, kadınların yasal çözüm arayışında hukukî yardıma erişiminin yanı sıra uygun desteğe erişimini güvence altına almalıdır.

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı kurumsal bilginin ve yanıtların oluşturulması

ARTICLE 19, Devletlerin ifade özgürlüğü de dahil olmak üzere eşitlik ve ayrımcılığa uğramama hakkını desteklemek ve korumak için, uygun mali destekle, **bağımsız eşitlik kurumları** oluşturmasını tavsiye eder. Bu tür kurumlar, uygun görüldüğü şekilde, aşağıdakileri yapmak için gerektiği biçimde yetkilerle donatılmalıdır:

- Kanunların ve politikaların geliştirilmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesine bilgi sağlamak ve konuyla ilgili ampirik ve diğer araştırmaları teşvik etmek için öncelikli alanlarda ayrımcılığın kapsamı ve etkisi hakkında veri toplama mekanizmaları geliştirme. Bu, kadına yönelik şiddet ve çevrim içi taciz ve istismar raporlarına ilişkin ayrıntılandırılmış verilerin sistematik olarak toplanmasını da içermelidir. Eşitsizlikle, ayrımcılıkla ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik diğer önyargı biçimleriyle mücadeleye yönelik her türlü kapsamlı politika kanıtı dayalı olmalıdır. Eşitlik kurumları tarafından toplanan bilgiler, politika önceliklerinin belirlenmesi, kilit aktörlerin yanı sıra engellerin tespit edilmesi ve politikaların etkinliğinin izlenmesi ve değerlendirilmesi açısından önemlidir;
- Sivil toplumun bu süreçlere tam ve etkili katılımını teşvik ederek, ifade özgürlüğü ve ayrımcılığa uğramama ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere, Devletlerin uluslararası insan hakları yükümlülüklerine uygun yasa ve politikaların geliştirilmesinde yasama organlarına ve hükümete yardımcı olma;
- Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına ilişkin şikâyetleri kabul etme ve uygun olduğu

durumlarda alternatif/ gönüllü uyuşmazlık çözüm mekanizmaları sağlama;

- Eşitlik kurumlarının tek başına faaliyet göstermemesi önemlidir: Bu kurumlara, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının temel nedenleriyle mücadele etmek için kamu sektöründeki kurumlar arasında ve uygun olduğu durumlarda özel aktörler ve sivil toplumla ortaklıklar kurma yetkisi verilmelidir. Bu bağlamda, kadınların ve kız çocuklarının maruz kaldıkları eşitsizliğin ve ayrımcılığın toplumdaki temel nedenleriyle mücadele etmeye yönelik ulusal eylem planlarının geliştirilmesinde ve uygulanmasında önemli bir rol oynamalıdır.
- Sivil toplum kuruluşları, ayrımcılık ve önyargı içerikli olayların izlenmesinde ve eşitlik kurumlarına veri sağlanmasında aktif bir rol oynamaya teşvik edilebilir ve teşvik edilmelidir.

Eşitlik eğitimi verilmesi

ARTICLE 19, tüm kamu makamlarının ve kamu görevlilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemeyi tam anlamıyla taahhüt etmeleri gerektiğine inanmaktadır. Bu bakımdan, Devletler özellikle ayrımcılığın kurumsallaştığı veya tarihsel olarak ayrımcılıkla mücadele edilmediği yerlerde, kamu görevlilerine, kamuya mal olmuş kişilere ve devlet kurumlarına eşitlik ve ayrımcılığa uğramama hakkı konusunda eğitimler vermelidir. Bu konuda öncelikli bağlamlar, okulları ve diğer eğitim ortamlarını, silahlı kuvvetleri, polisi, yargı sistemini, tıp mesleğini, hukuk hizmetlerini, siyasî dernekleri ve dinî kurumları içermelidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyet duyarlılığı ve farkındalık eğitimi, kurumsallaşmış ayrımcılıkla mücadele etmek için tasarlanmış geniş bir dizi tedbirin bir parçasını oluşturabilir ve kurumlara karşı güven inşa etme çabalarının yürütüldüğünü göstermek için açık bir şekilde kamuya iletilmelidir.

Kamu kurumları, kolluk kuvvetleri ve yargı da toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ve çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismara yanıt verme ve bunları ele alma becerilerini geliştirmek ve kadınların yasal çözümlere erişimini iyileştirmek için özel olarak eğitilmelidir.

Ayrımcılığa karşı sesini yükseltme, kamunun eğitimi ve bilgilendirilmesine yönelik kampanyalar

Siyasetçiler de dahil olmak üzere kamu görevlilerinin, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliği, ayrımcılığı, kadına yönelik şiddeti ve çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı tacizi ve istismarı ayırt etme ve derhal bunlara karşı seslerini yükseltme konusunda oynamaları gereken kilit bir rol bulunmaktadır. Bu, davranışın kendisini ve belirtisi olduğu önyargıyı ayırt etmeyi ve kabul etmemeyi, hedef alınan kadınlara anlayış ve destek göstermeyi ve bu tür olayların toplumsal cinsiyet eşitliğine ve bir bütün olarak topluma zararlı olduğunu dile getirmeyi gerektirir.

Özellikle siyasî liderler, kadınlara yönelik her türlü şiddetin yanı sıra çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarı alenen kınamalıdır. Eğitim ve medya kampanyaları

aracılığıyla da dahil olmak üzere, çevrim içi ve çevrim dışı ortamda saygı ve ayrımcılık yapmama kültürünü teşvik etmek için olumlu tedbirleri desteklemelidirler.

Önemli bir diğer husus, kamu görevlileri toplumsal cinsiyet ayrımcılığını teşvik edebilecek veya eşitliği baltalayabilecek ifadelerden kaçınmanın önemi konusunda eğitilmelidir; görevlilerin kadınlara yönelik ayrımcılık ve şiddeti önemsizleştirmenin tehlikelerinin yanı sıra, bu tür zorluklar karşısında sessiz kalmanın zımnen onay vermekle eşit sayılabileceği olasılığını anlamaları gerekir. Bu bağlamda, kamu kurumları, kamu görevlisi sıfatıyla konuşan bireylerin davranışlarını düzenleyen açık kurallara sahip olmalıdır. Siyasî partiler tarafından benimsenen etik kurallar ve "ayrımcılığa hayır" politikaları da olumlu politika tedbirleri olarak değerlendirilmelidir.

Bağımsız, çoğulcu ve öz denetimini gerçekleştiren bir medyanın rolü

Medya, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve ayrımcılığın önlenmesini teşvik etmede, kadına yönelik şiddeti haberleştirmede, kadınların bakış açılarına yönelik platformlar sağlamada, kadınların deneyimleri hakkında daha fazla haber yapmada ve kadın gazetecilere yönelik ayrımcılıkla mücadele edilmesini sağlamada önemli bir rol üstlenmektedir.

Devletler, medyaya yönelik herhangi bir politika tedbirinin, her türlü medya düzenlemesinin, alenen hesap verebilir durumda olan ve şeffaf bir şekilde işleyen, siyasî etkiden bağımsız organlar tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği şeklindeki temel ilkeye saygı göstermesini sağlamalıdır. Demokratik bir toplumun işleyişi için vazgeçilmez olduklarından, editoryal bağımsızlık ve medya çoğulculuğundan taviz verilmemelidir.

Görsel yayın araçları ile ilgili olarak, herhangi bir düzenleyici çerçeve, kadınların medyaya, bilgi ve iletişim teknolojilerine özgürce erişme ve bunları kullanma hakkını desteklemelidir.

Dijital teknolojilerle ilgili olarak, Devletler özellikle şunları üstlenmelidir:

- Kadınlar için dijital okuryazarlığı ve bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik konularında eğitim ve öğretime eşit erişimi teşvik ederek, "dijital toplumsal cinsiyet uçurumu" ile kadınların dijital teknolojilere erişimindeki, bunları kullanmalarındaki ve bunlardan yararlanmalarındaki eşitsizlikleri giderme çabalarının yanı sıra, bizzat dijital teknolojilere eşit erişimin sağlanması. Engelli kadınlar ile ücra ve kırsal alanlarda yaşayan kadınlar için özel tedbirler geliştirilmelidir;
- Dijital teknolojilere yönelik devlet politikalarının, programlarının, mevzuatının, girişimlerinin ve yaklaşımlarının geliştirilmesi ve uygulanmasında toplumsal cinsiyet perspektiflerinin entegrasyonunun sağlanması ve dijital teknolojilerin geliştirilmesi, uygulanması ve kullanımına toplumsal cinsiyet perspektifinin entegre edilmesi için şirketlerin teşvik edilmesi;
- Özellikle şifreleme ve anonimliğin korunması yoluyla, istismarı bildirirken veya buna yanıt verirken de dahil olmak üzere, ifade özgürlüğü ve çevrim içi bilgiye

erişim haklarını tam olarak kullanabilmelerini sağlamak için kadınların çevrim içi gizliliğinin korunması;

- Çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismara karşı yanıtların geliştirilmesine kadınların, özellikle de kadın hakları kuruluşlarının tam katılımının sağlanması;
- Özel şirketlerin, BM İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler'i etkili bir şekilde uygulamaya, iyileştirilmiş müdahale mekanizmaları oluşturmaya, dijital teknolojilerin tasarımında, uygulanmasında ve kullanımında toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen politikalar geliştirmeye ve çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarı, bunun yaygınlığı ve buna karşı tepkiler konusunda şeffaflık raporlamalarını iyileştirmeye teşvik edilmesi.

Devletlerin yanıtlarına ek olarak, tüm medya biçimleri, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğine dayalı olanlar da dahil olmak üzere, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve ayrımcılık yapmamayı teşvik etmek için ahlakî ve sosyal sorumlulukları olduğunu kabul etmelidir. Kendi iç tüzükleri ile ilgili olarak, kitle iletişim araçları kuruluşları tarafından atılan adımlar aşağıdakileri içermeli, ancak bunlarla sınırlı olmamalıdır:

- İşgücünün çeşitlilik göstermesini ve medya üretiminin ve dağıtımının her düzeyinde kadınları içermesini sağlamak.
- Yayınlarında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini etkili bir şekilde ele almada süregelen yetersizliklere katkıda bulunan bilinçsiz önyargılar da dahil olmak üzere ayrımcı norm ve tutumlara karşı koymak. Medya, kadınlara yönelik şiddetin yanı sıra, medyanın ve haberciliğinin kadınlara yönelik ayrımcılık veya ataerkil ve ayrımcı kalıpları güçlendirmesi tehlikesine karşı ve ayrımcılık ile toplumsal cinsiyet kalıplarının neden olduğu zarar konusunda farkındalık yaratma konusunda tetikte olmalıdır. Medya, bu anlatıları tespit etmek ve değiştirmek için proaktif olarak çalışmalıdır. "Kadınların sorunlarını" kalıba sokmaktan kaçınmalı, bunun yerine bu sorunların tüm toplum üzerindeki önemini ve etkisini vurgulamalıdır.
- Kabul edilen meslekî ve etik standartları karşılayan yüksek bilgi sağlama standartlarına bağlı kalmak. Medya ve gazeteciler için meslekî davranış kuralları, eşitlik ilkelerini ve aynı zamanda kadına yönelik şiddetle ilgili haber yapma konusundaki ilkeleri yansıtmalıdır. Medya kuruluşları da bu tür kuralların yürürlüğe konulması ve uygulanması için etkili adımlar atmalıdır.

Sivil toplum da bu çabaların bir parçası olmalı, yalnızca kadınların ayrımcılık deneyimlerinin bu çabalara yansıtılmasını sağlamakla kalmamalı, aynı zamanda kadınların seslerinin bu girişimlerin ve bu girişimlerin toplum genelindeki çalışmalarının önemli bir parçasını oluşturmasını sağlamalıdır.

ARTICLE 19 Hakkında

ARTICLE 19: Özgür İfade için Küresel Kampanya (ARTICLE 19) dünya çapında ifade özgürlüğü ve bilgi edinme haklarını korumak ve geliştirmek için çalışan bağımsız bir insan hakları örgütüdür. Adını ve yetkisini, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ifade özgürlüğü hakkını güvence altına alan 19. maddesinden almaktadır.

ARTICLE 19, ifade özgürlüğü hakkı ile ilgili konularda uluslararası ve karşılaştırmalı hukuka ve en iyi uygulamalara dayanan bir dizi standart belirleyici belge ve politika brifingi hazırlamıştır. ARTICLE 19, giderek artan bir şekilde, internete ilişkin uluslararası teknik standartları belirleyici organların ve internet yönetim organlarının ifade özgürlüğünün korunması ve geliştirilmesindeki rolünü de incelemektedir.

Bu brifing ile ilgili daha fazla bilgi almak isterseniz veya ARTICLE 19'un dikkatine sunmak istediğiniz herhangi bir konu varsa, info@article19.org adresine e-posta atarak bizimle iletişim kurabilirsiniz.

Sonnotlar

- 1 Çevrim içi istismarın çeşitli biçimlerde tanımlanması kesin istatistikler olmasını zorlaştırırken, kadınların karşılaştığı çevrim içi tacizin ve istismarın yaygınlığını gösteren çok sayıda çalışma vardır. Örneğin, bkz. Uluslararası Af Örgütü, Af Örgütü kadınlara yönelik çevrim içi tacizin kaygı verici etkilerini ortaya çıkardı, 20 Kasım 2017.
- 2 Bkz. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı (Banjul Şartı) Madde 9, 27 Haziran 1981, OAU Doc.CAB/LEG/67/3 rev.5; İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Avrupa Sözleşmesi) Madde 10, 4 Kasım 1950, ETS 5; Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi (Amerikan Sözleşmesi) Madde 13, 12 Kasım 1969, OAS Sözleşme Serisi No. 36.
- 3 Ulusal, ırksal ya da dinsel nefretin ayrımcılık, düşmanlık ya da şiddete kışkırtma şeklini alacak biçimde savunulmasının yasaklanmasına ilişkin Rabat Eylem Planı, BM Doc. A/HRC/22/17/Add.4, 5 Ekim 2012. Rabat Eylem Planı, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi'nin desteğiyle uluslararası uzmanlar tarafından geliştirilmiştir.
- 4 ARTICLE 19, İfade Özgürlüğü ve Eşitliğe İlişkin Camden İlkeleri, Nisan 2009.
- 5 İHEB, Madde 12.
- 6 MSHUS, Madde 17.
- 7 Karşılaştırma için bkz. Avrupa Sözleşmesi, Madde 8 ve Amerikan Sözleşmesi, Madde 11.
- 8 Terörle mücadele ederken insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesine ilişkin Özel Raportörün raporu, 28 Aralık 1999, A/HRC/13/37, İH Komitesi, 16 No'lu Genel Yorum: Madde 17 (Özel Hayatın Gizliliği Hakkı), Özel Hayata, Aile Hayatına, Konut ve Haberleşmeye Saygı Gösterilmesi ve Kişinin Şeref ve İtibarının Korunması Hakkı, 8 Nisan 1988; BM İnsan Hakları Komisyonu, Medeni ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin Hükümlerinin Kısıtlanması ve Askıya Alınmasına İlişkin Siracusa İlkeleri, 28 Eylül 1984, E/CN.4/1985/4.
- 9 Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, 18 Aralık 1979, BM Sözleşme Serisi, cilt. 1249, s. 13.
- 10 BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW Komitesi), 12 Sayılı Genel Tavsiye Kararı: Kadına yönelik şiddet, 1989.
- 11 CEDAW 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı: Kadına yönelik şiddet, 1992.
- 12 Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge (VAW Bildirgesi), A/RES/48/104, 20 Aralık 1993.
- 13 VAW Bildirgesi, Madde 1. Madde 2 kapsamında, kadınlara yönelik şiddet aşağıdakileri içermekle birlikte bunlarla sınırlı değildir: a) Dayak ve hırpalama, ev halkına dahil olan kız çocukların cinsel istismarı, drahoma bağlantılı şiddet, evlilik içi tecavüz, kadın sünneti ve kadınlara zarar veren diğer geleneksel uygulamalar, eş haricindeki kişilerce uygulanan şiddet ve sömürüyle bağlantılı şiddet de dâhil olmak üzere aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet; b) iş yerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde meydana gelen tecavüz, cinsel istismar, cinsel taciz ve sindirme, kadın ticareti ve zorla fuhşa sevk etme dahil olmak üzere genel olarak toplum içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet; c) nerede meydana gelirse gelsin, Devlet tarafından işlenen veya göz yumulan fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.
- 14 BM Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, 4. Dünya Kadın Konferansı, 27 Ekim 1995.
- 15 Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'na Ek Afrika Kadın Hakları Protokolü, 11 Temmuz 2003.
- 16 Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Amerikalılar Arası Sözleşme, 9 Haziran 1994.
- 17 Kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 11 Mayıs 2011.
- 18 BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, BM uzmanları Devletleri ve şirketleri çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı istismar sorununu ele almaya çağırıyor ancak sansüre karşı uyarıyor, 8 Mart 2017.
- 19 Kadına yönelik şiddet, nedenleri ve sonuçlarına ilişkin Özel Raportörün insan hakları açısından kadınlara ve kız çocuklarına yönelik çevrim içi şiddet raporu, A/HRC/38/47, 18 Haziran 2018.
- 20 İnsan Hakları Konseyi (İHK), Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik çabaların hızlandırılması: dijital bağlamlarda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve bunlara yanıt verilmesi, A/HRC/38/L.6, 2 Temmuz 2018.
- 21 İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler: Birleşmiş Milletler "Koruma, Saygı Gösterme ve Telafi Edici Çözümler Üretme" Çerçevesinin (Ruggie İlkeleri) Uygulanması, A/HRC/17/31, 21 Mart 2011, Ek. BM İnsan Hakları Konseyi rehber ilkeleri İHK 17/4 sayılı kararıyla onaylamıştır, A/HRC/RES/17/14, 16 Haziran 2011.

article19.org